

НАРЕДБА № 6 от 11.08.2016 г. за усвояването на българския книжовен език

Обн. - ДВ, бр. 67 от 26.08.2016 г., в сила от 01.09.2016 г.

Издадена от министъра на образованието и науката

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. (1) С тази наредба се определят държавният образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование, както и:

1. условията и редът за усвояването на български език от деца и ученици, за които българският не е майчин;

2. изучаването на български език от децата на българите в чужбина.

(2) Държавният образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език е съвкупност от изисквания за усвояването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 2. (1) Кодифицираните норми на българския книжовен език се прилагат в системата на предучилищното и училищното образование съгласно действащия към съответния момент академичен правописен речник на Института за български език към Българската академия на науките.

(2) Речникът по ал. 1 определя правилата, в съответствие с които следва да:

1. се изучават в система нормите на българския книжовен език в часовете по български език;

2. се използва българският книжовен език в часовете по останалите общообразователни предмети;

3. са съобразени познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които се одобряват за ползване в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) При промени на кодифицираните норми, отразени в речника по ал. 1, Министерството на образованието и науката осигурява необходимите условия за отразяването им в действащите познавателни книжки, учебници и учебни комплекти.

Раздел II

Език в системата на предучилищното и училищното образование

Чл. 3. (1) Официалният език в системата на предучилищното и училищното образование е българският.

(2) Предучилищното и училищното образование се осъществяват на български език с изключение на обучението по учебните предмети чужд език и майчин език.

(3) В училищата, в които се изучава интензивно чужд език, учебни предмети може да се изучават на чужд език при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за учебния план.

(4) В училищата, които обучават в съответствие както с държавните образователни стандарти, така и с изискванията на друга държава членка, учебните предмети може да се изучават на чужд език с изключение на учебния предмет български език и литература. Изучаването на учебни предмети на чужд език се осъществява при условия и по ред, определени с международния договор, по който е създадено съответното училище.

Чл. 4. (1) Изучаването и използването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование е право и задължение на всеки български гражданин.

(2) На децата и учениците се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език в институциите в системата на предучилищното и училищното образование по реда на тази наредба.

(3) За усвояването на българския книжовен език от децата и учениците, за които българският език не е майчин, се създават допълнителни условия, в т.ч. и безплатно допълнително обучение по български език с цел подпомагане на образователното им приобщаване.

(4) На децата на българите в чужбина с цел съхраняване и утвърждаване на българската национална идентичност се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език чрез обучение по български език и литература, осъществявано в съответствие с чл. 2, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(5) На лицата, навършили 16 години, които не са били обхванати или преждевременно са напуснали училищното образование, се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език чрез курсове за ограмотяване и/или курсове за усвояване на учебното съдържание по български език и литература за прогимназиалния етап, организирани от училище в системата на предучилищното и училищното образование по национални и международни проекти и програми.

(6) С цел улесняване на достъпа до образование в училищата в системата от предучилищното и училищното образование, както и на достъпа до обучение в системата на висшето образование се осигуряват условия за признаване и/или валидиране на компетентности, свързани с усвояване на българския книжовен език по ред и при условия, определени в държавния образователен стандарт за оценяване на резултатите от обучението.

Чл. 5. (1) Усвояването на българския книжовен език е задължително за всички деца и ученици, които се обучават в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Усвояването на българския книжовен език се свързва с изисквания към устната и към писмената реч.

(3) Изискванията към устната и към писмената реч на учениците се определят в държавния образователен стандарт за предучилищното образование и в държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка в частите им, отнасящи се до обучението по български език и литература, както и до жанровете на ученическите текстове, които следва да бъдат усвоени в процеса на училищното образование.

Чл. 6. Усвояването на българския книжовен език се изразява във:

1. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с държавния образователен стандарт за предучилищното образование по образователно направление български език и литература;

2. овладяване и прилагане на компетентностите по български език и литература, определени с държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка като очаквани резултати от обучението в края на отделните етапи и степени;

3. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с учебните програми по предмета български език и литература;

4. спазване на книжовните езикови норми в учебните часове по всички учебни предмети, в дейностите по различните образователни направления, в които обучението се осъществява на български език, както и в дейностите за осигуряване на общата подкрепа за личностно развитие;

5. спазване на книжовните езикови норми в процеса на общуване в системата на предучилищното и училищното образование от децата, учениците, учителите, директорите и другите педагогически специалисти и непедagogическия персонал.

Чл. 7. (1) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на предучилищното образование във всички форми на организация чрез:

1. педагогическите ситуации по образователното направление български език и литература;

2. педагогическите ситуации за обучение по останалите образователни направления;

3. допълнителните форми на педагогическото взаимодействие, организирани в детската градина или в училището съобразно потребностите и интересите на децата.

(2) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на училищното образование във всички форми на обучение в учебните часове, предвидени за придобиване на училищната подготовка, чрез:

1. обучението по учебния предмет български език и литература;

2. обучението по останалите учебни предмети или модули, по които обучението се осъществява на български език.

(3) Усвояването на българския книжовен език се осъществява в процеса на предучилищното и училищното образование и чрез осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие в рамките на:

1. допълнителните модули по образователни направления, в т.ч. и по български език и литература;

2. допълнителното обучение по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература;

3. консултациите по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература;

4. допълнителните консултации по учебни предмети, в т.ч. и по български език и литература, които се провеждат извън редовните учебни часове;

5. заниманията по интереси;

6. библиотечно-информационното обслужване;

7. логопедичната работа.

(4) Усвояването на българския книжовен език се осъществява и в процеса на общуване в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 8. (1) Учителите са длъжни да преподават на книжовен български език и да подпомагат децата и учениците при овладяването и прилагането на книжовноезиковите норми при обучението по всички учебни предмети с изключение на чужд език, майчин език и на учебните предмети, които се изучават на чужд език.

(2) Овладяването и прилагането на книжовноезиковите норми се подпомага от познавателните книжки, учебниците и учебните помагала, които се съставят на книжовен български език с изключение на учебниците и учебните помагала

по учебния предмет чужд език, по учебния предмет майчин език и по учебните предмети, които се изучават на чужд език.

Чл. 9. (1) Овладяването на компетентностите по образователно направление българския език от децата се проследява от учителите. Резултатите от проследяването на постиженията на детето се вписват в дневника на групата и в удостоверението за задължително предучилищно образование.

(2) Овладяването и прилагането на книжовните езикови норми на българския език от учениците е обект на проверка и оценка от учителя в учебните часове по учебния предмет български език и литература.

(3) Степента на усвояване на българския книжовен език от учениците се установява и чрез националните външни оценявания по български език и литература, както и чрез задължителния държавен зрелостен изпит по български език и литература по чл. 134, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(4) Спазването на книжовните езикови норми в системата на предучилищното и училищното образование се подпомага и контролира от учителите и другите педагогически специалисти.

Раздел III

Осигуряване на допълнителни условия за изучаване на български език от деца и ученици, за които българският език не е майчин

Чл. 10. (1) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 се осигуряват на:

1. деца и ученици от етническите малцинствени групи, които традиционно или в значителна степен населяват територията на Република България;

2. децата на граждани на държави - членки на Европейския съюз, на Европейското икономическо пространство и на Конфедерация Швейцария, упражняващи трудова дейност на територията на Република България, наричани за краткост деца на мигранти;

3. деца и ученици, търсещи или получили международна закрила в страната по реда на Закона за убежището и бежанците;

4. деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст - граждани на трети страни.

(2) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 се осигуряват при необходимост в зависимост от потребностите на конкретното дете или ученик и при условия и по ред, определени в тази наредба.

(3) Допълнителните условия по чл. 4, ал. 3 включват:

1. допълнителни модули по образователно направление български език - за децата по ал. 1, които са в задължителна предучилищна възраст;

2. допълнително обучение по български език и литература като част от общата подкрепа за придобиване на очакваните резултати от обучението по учебния предмет, определени в учебната програма за съответния клас - за учениците по ал. 1, които са в задължителна училищна възраст;

3. допълнително обучение по български език като чужд за подкрепа на приобщаването им - за учениците по ал. 1, т. 2, 3 и 4, които са в задължителна училищна възраст;

4. обща подкрепа по смисъла на чл. 7, ал. 3, т. 3 - 7 за усвояване на българския книжовен език по ред и при условия, определени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 11. (1) Допълнителни модули по образователно направление български език като част от общата подкрепа се провежда чрез две допълнителни

педагогически ситуации при целодневна организация или чрез една допълнителна педагогическа ситуация при полудневна организация съобразно потребностите на всяко дете, възрастта и здравословното му състояние.

(2) Условието и редът за организиране на допълнителните модули по ал. 1 се определят в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 12. (1) Допълнително обучение по български език и литература като част от общата подкрепа за придобиване на очакваните резултати от обучението по учебния предмет, определени в учебната програма за съответния клас, се провежда чрез допълнителни учебни часове извън училищния учебен план по време на учебните занятия и/или по време на лятната ваканция съобразно потребностите на всеки ученик.

(2) Условието и редът за организиране на допълнителното обучение по ал. 1 се определят в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 13. (1) Допълнително обучение по български език като чужд за подкрепа на приобщаването на децата и учениците мигранти и на децата и учениците, търсеци или получили международна закрила, се провежда индивидуално или в група - по решение на директора на приемащото училище, съответно детска градина, след становище от координиращия екип, определен с държавния образователен стандарт за приобщаващото образование, съобразно потребностите на всяко дете.

(2) Групите по ал. 1 се сформират от ученици от един и същи образователен етап.

(3) Обучението на учениците по ал. 1 се провежда по учебни програми, разработени за българския език като чужд по нивата на Общата европейска езикова рамка и утвърдени от министъра на образованието и науката, а в детските градини - в съответствие с програми, изработени от учителя в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищно образование и програмната система на детската градина.

(4) Обучението на учениците по ал. 1 се провежда по учебни помагала, разработени в съответствие с учебните програми по ал. 3.

(5) При желание за обучение по ал. 1 родителят (настойникът, попечителят, представителят на непридружените малолетни и непълнолетни лица, търсеци или получили международна закрила) подава заявление до директора на училището, съответно детската градина, в което се обучава детето, съответно ученикът.

(6) Директорът на училището, съответно детската градина по ал. 5, уведомява регионалното управление на образованието в седемдневен срок за постъпилите искания.

(7) Началникът на регионалното управление на образованието определя със заповед училищата, съответно детските градини, в които ще се извършва обучението.

(8) Директорът на училището, съответно детската градина по ал. 7, организира допълнителното обучение по български език като чужд за децата и учениците на мигранти и за децата и учениците, търсеци или получили международна закрила в съответствие с изискванията на настоящата наредба.

(9) Директорът на училището, съответно детската градина по ал. 5, уведомява родителя (настойника, попечителя, представителя на непридружените малолетни и непълнолетни лица, търсеци или получили

международна закрила) за реда и условията на провеждане на организираното допълнително обучение по български език като чужд за децата и учениците на мигранти и за децата и учениците, търсеци или получили международна закрила.

(10) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата и учениците на мигранти и за децата и учениците, търсеци или получили международна закрила, се провежда в задължителното предучилищно образование от детски учител, в начален етап - от начален учител, а в прогимназиален и в гимназиален етап - от учител по български език и литература, определени от директора на детската градина, съответно училището по ал. 7.

(11) Отношенията между провеждащия обучението по ал. 1 учител и директора на училището, съответно детската градина, се уреждат по Кодекса на труда.

(12) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата и учениците на мигранти и за децата и учениците, търсеци или получили международна закрила, се провежда в часове извън училищния учебен план в рамките на 12 месеца при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

(13) Допълнителното обучение по български език като чужд за децата и учениците по ал. 1 е с продължителност, както следва:

1. за децата от подготвителните групи - до не повече от 60 педагогически ситуации, по 2 ситуации седмично;

2. за ученици, обучаващи се в начален етап на основното образование - до не повече от 90 учебни часа, по 3 часа седмично;

3. за ученици, обучаващи се в прогимназиален етап на основното образование - до не повече от 120 учебни часа, по 4 часа седмично;

4. за ученици, обучаващи се в първи гимназиален етап на средното образование - до не повече от 180 учебни часа, по 5 часа седмично.

(14) Обучението по ал. 1 се провежда само в една от хипотезите по ал. 2 в зависимост от образователния етап, в който детето се записва в българско училище, и не се повтаря при преминаване в следващ образователен етап.

(15) Обучението по ал. 1 може да бъде проведено изцяло или частично интензивно и по време на ваканциите или в друго неучебно време при желание, изявено от родителя (настойника, попечителя, представителя на непридружените малолетни и непълнолетни лица, търсеци или получили международна закрила) в заявлението по чл. 13, ал. 5.

(16) По време на допълнителното обучение по български език като чужд учениците по ал. 1 не се оценяват съгласно действащата нормативна уредба в системата на предучилищното и училищното образование.

(17) След завършване на допълнителното обучение по български език като чужд учителят по чл. 13, ал. 10 описва постигнатите от детето, съответно ученика, резултати и предоставя описанието за сведение на родителя (настойника, попечителя, представителя на непридружените малолетни и непълнолетни лица, търсеци или получили международна закрила), на директора на училището, съответно на детската градина, и на учителите, обучаващи детето в групата в детската градина, или ученика по учебните предмети от училищния учебен план.

Раздел IV

Изучаване на български език от децата на българите в чужбина

Чл. 14. (1) Условието за изучаване на български език от децата на българите в чужбина се осигуряват чрез подпомагане на обучението по учебния предмет български език и литература, организирано в чужбина в съответствие с чл. 297, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) Редът и условията за провеждане на обучението по ал. 1, както и финансирането му се определят в акта на Министерския съвет по чл. 297, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 1. До разработването и утвърждаването на учебните програми по чл. 13, ал. 3 и по чл. 14, ал. 2 обучението се осъществява по учебни програми, утвърдени въз основа на отменената Наредба № 2 от 2000 г. за учебното съдържание (обн., ДВ, бр. 48 от 2000 г.; изм., бр. 46 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 58 от 2006 г.; отм., бр. 95 от 2015 г.), при условията и по реда на Закона за народната просвета, Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и подзаконовите актове за прилагането им.

§ 2. До разработването и утвърждаването на учебните програми по чл. 14, ал. 2 обучението се осъществява по действащите към момента адаптирани учебни програми.

§ 3. Тази наредба влиза в сила от 1 септември 2016 г. и отменя Наредба № 2 от 2009 г. за усвояването на българския книжовен език (ДВ, бр. 41 от 2009 г.).

§ 4. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 4 във връзка с ал. 2, т. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Министър: Меглена Кунева